

Social utblick

Sven Fisk

FoU en nödvändighet

Under de senaste åren har det skrivits en hel del om forskning, utveckling och samverkan. Efter att ha gått igenom några böcker i ämnet samt studerat ett antal rapporter och uppsatser författade inom Vilhelminaprojektet (de flesta tillkomna vid Högskolan i Östersund) inställer sig en del funderingar.

Erfarenheten visar att det ofta inte är möjligt att med någon större framgång lösa samhällsproblem genom insatser inom en enda sektor. Det här är inte någon ny upptäckt. Under 1950-talet förekom en socialpolitisk debatt som bland annat förde in frågan om behovet av samverkan mellan olika sektorer av samhällslivet i ett större sammanhang. Den diskussionen som då började och sedan fortsatte under 1960-talet kom att medverka till inrättande av ett stort antal forsknings- och utvecklingsprojekt.

Sociala och medicinska problem är ofta nära förknippade med varandra. Såväl i det långsiktigt förebyggande arbetet som i det dagliga omvårdnadsarbetet finns det ett klart uttalat behov av samverkan mellan socialvården och hälso- och sjukvården. Ett centralt begrepp i samverkansarbetet är anläggande av en helhetssyn på individen och dennes miljö. Tillämpning av helhetssynen förutsätter en långtgående samordning av sociala och medicinska insatser och en ansvarsfördelning mellan berörda huvudmän.

Genom forskning och utvecklingsarbete får socialvården kunskap om människornas levnadsförhållanden och om behovsstrukturen. För såväl upprättande av verksamhetsplanering som den dagliga praktiska utövningen är socialvården i stort behov av kunskap.

Nuvarande FoU-insatser svarar inte särskilt väl mot de förväntningar och krav som man med rätta ställer från socialvårdens sida. De dominerande FoU-insatserna inom det socialpolitiska fältet har

varit medicinskt inriktade. Forskning och utvecklingsarbete inom socialvårdens kompetensområden har relativt sett bedrivits i mindre omfattning, men har trots det varit mångskiftande och tyvärr kännetecknats av brist på samordning. Vid ett studium av Delegationen för sociala forsknings projektkatalog för 1978 samt Kommunförbundets rapport Sociala idéer och erfarenheter 1978–79 stärks man i den uppfattningen. Den här tingens ordning är naturligtvis inte tillfredsställande. Det är idag svårt att få en ordentlig överblick över de resurser som tillförs FoU, inkluderande den som kommer till stånd inom hälso- och sjukvården samt socialvården. En bättre överblick över FoU-insatserna är alltså önskvärd. En sådan kan man ernå genom en mer kvalificerad samordning, som man kanske kan få till stånd genom att föra över FoU till ett utvidgat socialforskningsinstitut på sätt som FOSAM föreslagit.

Forskningsrådsutredningen säger i sitt betänkande (SOU 1977: 52) "Forskning och utveckling, FoU, bedrivs för att frambringa ny kunskap om fakta och förhållandet mellan fakta, åstadkomma nya idéer och synsätt, få fram nya produkter, processer och system." De här synpunkterna passar utmärkt som bakgrund till kraven på omfattande forskning och utvecklingsinsatser inom socialvårdens område. Visst behövs det en forskning som analyserar sociala processer och som söker reda på orsaksmekanismerna bakom sociala problem. Och nog behövs det en forskning och ett utvecklingsarbete som hjälper till med att ta fram nya metoder för det sociala arbetet och som anvisar vägar att komma till rätta med sociala problemkomplex.

Socialvården av idag behöver ökade kunskaper som underlag för sina insatser. Och den socialtjänst som vi hoppas snart skall vara lagfäst kommer att ha behov av en omfattande FoU-verksamhet. Allt FoU-arbete är kopplat till det samhälle där det bedrivs, det föreligger så kallad samhällsrelevans. Att forsknings- och utvecklingsarbete skall bedrivas i nära samverkan med praktisk verksamhet bör vara självklart. Nya tankar och idéer måste ges möjlighet att utvecklas. Att vidareutveckla rådande system och metoder kräver resurser. Ett inte oväsentligt problem är att den kreativitet vi är i behov av för att

kunna förändra verkligheten ofta kommer i motsatsställning till traditionella synsätt och vedertagna system.

Vårt samhälle har formats på ett sätt som många gånger gör det svårt att dra klara och distinkta gränser mellan statens – landstingens – och kommunernas respektive ansvarsområden. Och det förhållandet visar att det är nödvändigt att vi får till stånd ett intimt samarbete mellan de här tre parterna när det gäller forskning och utvecklingsarbete kring sammansatta problem. Så sker till exempel i Dalby-, Tierp- och Vilhelminaprojektet där stat, landsting och kommun tillsammans svarar för Fo U-verksamheten. Under senare tid har kommuner och landsting blivit alltmer beroende av forskning och utvecklingsarbete. Och de har i allt högre grad insett att de måste syssla med olika former av utvecklingsarbete i direkt anslutning till den egna verksamheten. Några av de större kommunerna bedriver egen Fo U-verksamhet, men de flesta kommuner är för små för att klara ett Fo U-arbete på egen hand. Man måste helt enkelt pröva möjligheterna till utnyttjande av resurser gemensamt mellan olika parter. Forskningsrådsutredningen anser att staten, lands-

tingen och kommunerna bör enas om formerna för samarbete i Fo U-frågor inom olika samhällssektorer och i fråga om forskning som griper över sektorsgränserna. Det här är en viktig synpunkt som det inte är svårt att ansluta sig till.

Det sker idag klart märkbara klimatförändringar i vårt samhälle. Motsättningarna ökar och attityderna mellan människorna blir allt hårdare. Med andra ord kan man säga att det är en beklaglig utveckling som vårt samhälle genomgår. Det hårdare samhället dikterar i viss grad villkoren för socialvården. Det är viktigt att reflektera över såväl metoder som system. När man söker kunskap om människornas sociala förhållanden kommer man inte förbi värderingsfrågorna – man undgår inte att ta ställning. I ett hårdare samhälle ställs socialvården inför den svåra uppgiften att tillgodose ökande behov samtidigt som resurserna är statiska eller minskar.

Vi behöver en ny samhörighet. För att nå den krävs att vi på humanistiska grundvalar styr samhällsutvecklingen mot vissa uppställda mål. Här har ett medvetet och överblickbart Fo U-arbete en stor och viktig uppgift. Och här har statsmakten ett särskilt ansvar.